

M. J. Raspall:
Un arquitecte polifacètic.

Melania Gálvez Muñoz
IES Arquitecte Manuel Raspall
2007-2008

M. J. Raspall:
Un arquitecte polifacètic.

Melania Gálvez Muñoz

Gener del 2008

IES Arquitecte Manuel Raspall

Índex

1.Introducció.	3
2.Objectius.	4
3.Manuel J. Raspall i Mayol.Vida i obra.	
3.1.Biografia.	5
3.2.Llocs on va treballar.	7
3.3.Llistat d'obres de l'arquitecte.	7
3.4.Detalls generals de la seva arquitectura.	18
4.Etapes arquitectòniques a l'obra de Manuel Raspall.	
4.1.Modernisme	21
4.2.Noucentisme	24
4.3.Art <i>Decó</i>	27
5.Detalls arquitectònics característics de cadascuna de les etapes de Raspall.	
5.1.Etapa modernista	29
5.2.Etapa noucentista	31
5.3.Etapa d'Art <i>Decó</i>	33
6.Reportatge fotogràfic de tres obres de Manuel J. Raspall a Cardedeu.	
6.1. Alqueria Cloelia	35
6.2. Granja Viader	47
6.3. Casa Borràs	54
7. Conclusions.	65
8.Agraïments.	67
9.Bibliografia.	68

1. INTRODUCCIÓ.

Hem triat un tema relacionat amb l'arquitectura per aquest treball de recerca donat veiem en l'arquitectura la nostra possible carrera universitària. Creiem que amb aquest treball podrem conèixer detingudament l'obra d'un arquitecte, la seva evolució i els diferents estils arquitectònics que va utilitzar al llarg de la seva carrera. Pensem que aquest fet ens ajudarà a observar més a fons diferents etapes de la història de l'arquitectura.

La nostra intenció és investigar sobre la vida i obra de l'arquitecte Manel Raspall. Volem, a més de realitzar recerca teòrica sobre aquest arquitecte, analitzar tres dels seus edificis, feina per la qual haurem de treballar amb fotografies i, sobretot, estudiar els detalls constructius propis de l'arquitecte i del moviment artístic de l'època.

Realment, fem la recerca d'un tema que ens apassiona i esperem gaudir molt fent-la i obtenir noves idees i nous coneixements a partir d'aquest treball.

Per fer aquest treball ens informarem prèviament dels tres tipus d'arquitectura que va treballar Raspall, després explicarem les seves adaptacions i farem un reportatge fotogràfic que mostri les diferències i els detalls característics entre cadascuna de les tres cases treballades.

Les fonts les volem obtenir a partir de les visites al Museu Arxiu Tomàs Balvey, les biblioteques comarcals, la biblioteca del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i algunes dades que ens puguin aportar els propietaris de les cases treballades.

2.OBJECTIUS.

- Fer un estudi de l'arquitecte Manuel Raspall i Mayol i veure la importància del seu treball a la comarca del Vallès Oriental.
- Valorar l'evolució de l'arquitecte a través de les seves obres i estudiar els diferents estils que utilitza.
- Extreure diferències dels elements arquitectònics de tres edificis que corresponen a cada període de la seva obra.

3. MANUEL J. RASPALL I MAYOL.

3.1. Biografia.

Manuel Joaquim Raspall i Mayol neix a Barcelona el 24 de maig de l'any 1877. Era fill de Joaquim Raspall i Mercè Mayol, originària de la Garriga. Aquest fet va ser la causa per la qual Raspall va treballar a la comarca del Vallès Oriental durant gran part de la seva activitat professional.

Des de jove, l'arquitecte s'interessa per l'art, inicialment en la pintura i l'escultura. Va ser el 1887 que Raspall va decidir fer la carrera d'arquitecte, quan va assistir a la col·locació de la primera pedra del monument de Colom. Ell mateix explica a les seves memòries que es va interessar pel camp de l'arquitectura quan va veure que l'arquitecte d'aquell monument tenia un paper molt important, fet que li resultà atractiu¹.

L'any 1891 ingressa a l'Escola d'Arquitectura, on rep classes d'alguns dels professionals del modernisme, com Antoni Gallissà i Lluís Domènech i Montaner. Aquest últim va influir notablement en la seva obra.

Va ser el 1903 quan va iniciar el seu primer treball, la reforma de Can Mayol de la Plaça, actualment coneguda com Casa Raspall.

Un any després va acabar la carrera d'arquitectura, i va ser llavors quan va ser nomenat arquitecte municipal de Cardedeu. A partir d'aquest moment, Raspall va ser nomenat arquitecte municipal d'altres pobles del Vallès Oriental².

El 22 de febrer del 1906 es va casar amb Esperança Linares, la qual morirà vuit anys després sense deixar descendència.

¹ CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith . "M.J. Raspall: arquitecte (1877-1937)". Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa", . 1997. Pàg. 20.

² Aquesta informació s'especifica a l'apartat següent "3.2. Llocs on va treballar".

Vuit anys després de la mort de la seva primera esposa, es casà el 13 de novembre amb Susanna Causandias, amb qui tampoc va tenir fills.

L'any 1934 l'arquitecte cau malalt i comença a escriure les seves memòries, però només descriu el període d'infantesa.

Mor tres anys després, el 15 de setembre a la casa familiar de la Garriga. És enterrat al cementiri de la Doma.

A part de ser un gran arquitecte del Vallès Oriental, cal remarcar les seves inquietuds literàries i periodístiques i les realitzacions en el terreny de la pintura o el disseny³. Unes de les seves aportacions són les següents:

-L'any 1892 va escriure els monòlegs *Lo pessebre* i *De 2 a 4 Consulta*.

-El 1914 escriu un article amb el títol "Sentimentalismo Artístico" al setmanari *La Comarca* de Granollers. Tres anys després publica un altre article, "La Lonja".

-El 1925 escriu un altre article que va tenir bastant èxit, anomenat "L'amor a les pedres", publicat a *La Gralla*, de Granollers.

-L'any 1926 dissenya la camçalera del *Diari de Granollers*.

Aquest mateix any publica dos articles per aquest diari, "Divagacions artístiques" i "Felicitació de Raspall".

També va participar en exposicions de dibuix i pintura.

Raspall pertanyia a la anomenada "Segona generació d'arquitectes modernistes"⁴, tot i que durant la seva activitat laboral també va treballar altres estils: el noucentisme i l'Art Decó, tal i com s'explicarà més endavant.

³ Informació extreta del llibre CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith . "M.J. Raspall: arquitecte (1877-1937)". Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa", . 1997. Pàg. 73.

⁴ -FONTBONA, Francesc i MIRALLES, Francesc, "Història de l'Art Català, Volum VII. Del Modernisme al Noucentisme 1888-1917". Barcelona: Edicions 32, 1985. Pàg. 98.

3.2. Llocs on va treballar.

Raspall va treballar durant 30 anys de la seva vida. Va tenir un gran vincle amb els municipis del Vallès Oriental degut als contactes familiars, ja que la seva mare era filla de la Garriga. Així doncs, va ser arquitecte municipal de nombrosos edificis de la comarca. Va ser anomenat arquitecte municipal de Cardedeu el 1904, el 1906 de l'Atmetlla del Vallès i de la Garriga. Un any més tard de Granollers i el 1909 de Caldes de Montbuí. El 1924 comença el seu treball a Montmeló.

A part de treballar en aquests municipis, va fer algunes obres a altres indrets, com per exemple a la ciutat de Barcelona, a l'Hospitalet de Llobregat, a Centelles, a Palma de Mallorca i a Vic, entre d'altres.

3.3. Llistat d'obres de l'arquitecte.

A continuació s'esmenta el llistat d'obres a cada municipi, ordenats cronològicament i indicant la data d'edificació⁵.

L'Atmetlla del Vallès

- 1904, Casa Jaume Alerm, "Cal Barber".
- 1905, Reforma a Can Bachs.
- 1906, Pla d'urbanització del casc antic i eixample.
- 1906, El cafè del Dr. Sebastià Bassa.
- 1907, Can Moncau.
- 1908, Reforma de Can Millet.

⁵ Aquestes dades han estat obtingudes a partir de la informació del Consorci de Turisme del Vallès Oriental i del llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith,. Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa"(Cat). 1997. pp. 74, 75, 76, 77, 78, 79.

- 1910, Escoles i Ajuntament del municipi.
- 1910, Can Ignasi Solà.
- 1912, Escalinata i jardins de l'església parroquial Sant Genís de l'Atmetlla.
- 1932, Font pública al carrer Pompeu Fabra.

Barcelona

- 1904, Casa Sofia Cuadros de Fournier.
- 1904, Residencial *La Salle*.
- 1905, *Teatre Còmic*.
- 1905, Habitatges Magí Llobet.
- 1905, Magatzem Pere Soler.
- 1907, Nau Industrial.
- 1907, Reforma casa Rosa Espluga.
- 1907, Reforma del *Palau Nadal*.
- 1908, *Teatro del Triunfo*.
- 1908, Ampliació habitatges Pilar Cabot.
- 1909, Reforma Vil·la Helius.
- 1909, *Teatro Granvia*.
- 1909, Habitatges Josep Filella.
- 1909, Velòdrom *Parque de los Sports*.
- 1911, Botiga "Casa Teixidor".
- 1911, Magatzems Germans Buxeres.
- 1912, Habitatges Josep Filella.
- 1913, Decoració interior i façana d'*El Molino*.
- 1913, Habitatges Francesc Puig.
- 1913, Habitatges Enric Isern.
- 1914, *Teatro España*.
- 1914, Habitatges Josep Filella.
- 1914, Ampliació habitatges Josep Faura.
- 1915, Plaça de toros *La Monumental*.
- 1917, Cinema *Monumental*.
- 1919, Casa Jordi Pascual del Río.

- 1919, Reforma del cine *Ideal*.
- 1920, Reforma i ampliació del magatzem Ignasi Sala. Antiga Aliança del Poblenou.
- 1922, Habitatges Francesc Chico.
- 1922, Fabrica Manuel Colom, "Forn de San Jaume".
- 1924, Casa Ramon Dachs.
- 1924, Casa Isidre Castellà i Elvira Nogué.
- 1927, Magatzem Josep Bayer.
- 1927, Habitatges Eleuteri Chico.
- 1933, Habitatges Josep Bossy.
- 1933, Casa José Obiol.

Caldes de Montbui

- 1910, Casa Josep Samsó.
- 1910, Casa Massana.
- 1922, Quiosc.
- 1927, Font del Lleó.
- 1932, Casa i botiga Francisco Martí.
- 1933, Casa Josep Masclaus.
- 1933, Casa Gabriel Banús.
- 1933, Casa Salvador Miró.
- 1933, Casa Josefa Poch.

Canovelles

- 1933, Casa Josep Poch i Noguer.

Cardedeu

- 1904, Casa Mercè Espinach, "Alqueria Cloelia".
- 1905, Reforma casa Tomàs Balvey.
- 1906, Reforma casa Alfred Santamaria.
- 1907, Casa Esteve Agustí.
- 1908, Casa Carme Golferichs.
- 1908, Reforma casa Josep Clavell.

- 1908, Casa Ca l'Arquer.
- 1908, Casa Josep Granés.
- 1909, Magatzem Salvador Clavell, "Cal Peó".
- 1909, Casa Joan Bartrés.
- 1910, Casa Joan Alsina.
- 1910, Masia Joan Niella, "Can Cuyàs".
- 1910, Casa Josep Fortuny.
- 1910, Casa Marià Fortuny.
- 1910, Casa Maties i Forns.
- 1910, Casa Josep Ruaix.
- 1910, Can Serra.
- 1911, Casa Francesc Rosas.
- 1911, Casa Antony Galvany.
- 1912, Casa Salvador Clavell.
- 1913, Casa Josep Torruella.
- 1914, Casa Joan Bartrés.
- 1915, Projecte de plaça i noves alientacions de la Plaça Sant Joan.
- 1915, Casa Joan Balvey.
- 1915, Casa Josep Torruella.
- 1915, Casa Josep Camp.
- 1915, Casa Josep Llorca.
- 1915, Casa Josep Viñals.
- 1915, Cases Torruella.
- 1916, Casa Josep Pericas.
- 1916, Reforma casa Carme Golferichs.
- 1916, Casa Magí Torruella.
- 1917, Casa Josep Viñals.
- 1917, Reforma casa Marc Viader.
- 1918, Font pública a l'avinguda Àngel Guimerà.
- 1918, Reedificació cases Lluís Llibre.
- 1918, Cementiri Municipal.
- 1920, Casa Josep Bas.

- 1920, Ca l'Espargueró.
- 1920, Casa Joaquim Ricós.
- 1920, Casa Joan Felip.
- 1921, Agrupació de nínxols Sant Francesc i Sant Ramon.
- 1922, Casa Ramon Ricós.
- 1923, Cases Pere Maurí.
- 1923, Casa Romà Elies i Aimerich.
- 1924, Tanca casa Ramon Ricós.
- 1924, Casa Joan Lorenzo.
- 1925, Granja Viader.
- 1926, Casa Clementina Artigas.
- 1927, Panteó de la Família Arquer.
- 1927, Casa Ramon Llivina.
- 1927, Casa Pere Forns.
- 1927, Casa Eugeni Casanovas.
- 1928, Casa Alfred Riollo.
- 1928, Cases Can Codina.
- 1930, Plànols d'urbanitzacions.
- 1930, Tanca casa Lluís Llibre.
- 1930, Casa Rafaela Herrera.
- 1930, Casa Morgades.
- 1930, Casa Albert Bonamussa.
- 1931, Ampliació Escola Pública.
- 1931, Tanca casa Esteve Martí.
- 1932, Patronat Catòlic.
- 1932, Font del Parc dels Pinetons.
- 1932, Casa Joan Carbonell.
- 1932, Torre Adolf Agustí.
- 1932, Casa Amadeus Borràs.
- 1932, Casa Miró.
- 1933, Cases Francesc Cruells.
- 1933, Torre Adolf Agustí.
- 1933, Casa Benet Juval.

- 1933, Torre Adolf Agustí.
- 1933, Casa Manuel Vallès.
- 1934, Projecte d'alineacions.
- 1934, Casa Rosa i Assumpció Miró.
- 1934, Ampliació casa Andreu Ricós.

Centelles

- 1907, Casa Salvador Ripoll.
- 1914, Casa Josep Oller.
- 1922, Banc i fanals del passeig.
- 1922, Tanca i portalada jardí casa Pau Pratmarsó.

El Figaró-Montmany

- 1908, Casa Gallard.
- 1910, Casa Espelta.
- 1910, Escoles i Ajuntament.
- 1911, Forn de la Plaça Can Xocolata.
- 1915, *Villa Pepita* i *Villa Rosita*.
- 1915, Torre Filella.
- 1921, Casa Amadeu Pantaleoni, "Hotel Congost".

Les Franqueses del Vallès

- 1908, Can Rovira de Villar.
- 1925, Escola Pública de Llerona.
- 1925, Escola Pública de Marata.

La Garriga

- 1903, Reforma casa Raspall.
- 1903, Casa Josepa Villa.
- 1904, Reforma façana casa Genís Garriga.
- 1904, Panteó Família Esturgó.
- 1904, Casa Maria Bretón.
- 1904, Reforma Casa Maria Esturgó.

- 1904, Casa Joan Colom.
- 1905, Portalada Cementiri de la Doma.
- 1905, Casa Eulàlia Arderius.
- 1905, Casa Joan Colom.
- 1905, Casa Lluís Ambròs.
- 1905, Casa Sebastià Bosch.
- 1905, Casa Dr. Gonçal Planas.
- 1905, Casa Josep Solé.
- 1905, Casa Marià Bretón.
- 1905, Casa Lluís Pou.
- 1905, Cases Maria Solé Bobé.
- 1906, Projecte de canalització d'aigües.
- 1906, Casa Ramon Pujol.
- 1906, Casa Aureli Diéguez i Mas, "Torre Sant Josep".
- 1906, Porteria de Can Sala.
- 1907, Pla d'urbanització de l'Eixample.
- 1907, Casa Llorens.
- 1907, Casa Josep Portet.
- 1908, Casa Esteve Roqué, "Villa Cristina".
- 1908, Taller Josep Reig.
- 1908, "Villa Dolores".
- 1908, Casa Carolina Fort.
- 1908, Casa Fèlix Fages.
- 1908, Reforma Balneari Blancafort.
- 1909, Casa Joaquim Fonollosa.
- 1909, Casa Antoni Prats.
- 1909, Casa Pere Serra.
- 1910, Casa Dolors Vilar.
- 1910, Font pública al carrer Calàbria.
- 1910, Font pública al passeig.
- 1910, Casa Jaume Gotanegra.
- 1910, Casa Paulí Puig.
- 1910, Casa Juli Barbey.

- 1910, Casa Valentí Pont, "Villa Maria".
- 1910, Casa Pere Serra.
- 1910, Casa Esteve Font.
- 1910, Casa Cecília Reig, "Torre Iris".
- 1910, Casa Josep Suñol.
- 1910, Casa Cecília Reig, "La Bombonera".
- 1910, Casa Sebastià Viñas.
- 1910, Jardins d' "El Pedró".
- 1911, Cases Valentí Dameson.
- 1911, Asil "La Caritat", primera fase.
- 1911, Casa Esteve Pericas.
- 1912, Casa Sebastià Bosch.
- 1912, Casa-Botiga Josep Reig.
- 1912, Casa-Botiga Francesc Blancafort.
- 1912, Fàbrica Victoria, "La Solfa".
- 1912, Casa Blanca Freixas.
- 1912, Casa Joan Calls.
- 1912, Casa Dolors Vilar.
- 1912, Casa Ramon Aguilera.
- 1912, Casa Josep Antoni Barraquer.
- 1913, Asil "La Caritat", segona fase.
- 1913, Tanca Casa Ramona Sallent.
- 1913, Casa Cecília Reig.
- 1913, Casa Joaquim Follonosa.
- 1913, Casa Plandiura.
- 1914, Casa Valentí Damesón.
- 1914, Casa Manuel Maresma, "Villa Concha".
- 1915, Casa Joan Martí.
- 1915, Casa Pere Vilaró.
- 1915, Casa Pere Pujol.
- 1915, Casa Antoni Serra.
- 1915, Casa Jaume Serra.
- 1915, Casa Joaquim Follonosa.

Jardins d' "El Pedró".
La Garriga.

- 1916, Casa Lluís Ambrós.
- 1916, Casa "La Caritat".
- 1919, Tanca casa Antoni Prats.
- 1919, Casa Dolors Vilar.
- 1919, Casa Miquel Garriga.
- 1919, Casa Savador Grau.
- 1920, Casa Mercè Mayol.
- 1920, Casa Ramon Reig.
- 1920, Casa Joan Bta. Blancafort.
- 1922, Casa Pere Sellarés.
- 1923, Reforma Cases Ramona Sallent.
- 1924, Plànols d'alineacions finca Can Noguera.
- 1924, Casa Antònia Martínez, "Villa Sofia".
- 1924, Casa Dolors Vilar.
- 1924, Casa Lluïsa València d'Uriach.
- 1924, Casa Esteve Mallol.
- 1926, Casa Jaume Guardis.
- 1927, Casa Pilar Cabré.
- 1928, Plànol urbanització Plaça de l'Església.
- 1929, Plànol alineacions sector oest.
- 1930, Casa Josep Borrell.
- 1931, Projecte de xarxa de clavagueram.
- 1931, Urbanització del carrer de Cardedeu.
- 1931, Casa Miquel Garriga.
- 1931, Casa Albert Compte.
- 1931, Casa Miquel Viñas.
- 1931, Safareig Municipal.
- 1932, Casa Antoni Tapias.
- 1932, Casa Josep Torras.
- 1933, Pla d'alineacions Can Noguera.
- 1933, Taller Ramon Viaplana.
- 1934, Canalització d'aigües per a Sebastià Bosch.
- 1934, Casa Rosa Corcellas.

Granollers

- 1906, Casa Vergés.
- 1907, Casa Clapés.
- 1908, Casa Pibernat.
- 1908, Casa Bosch.
- 1911, Casa Lloret.
- 1912, Reforma casa Puntas.
- 1913, Casa Concustell.
- 1913, Casa Rocaverda de Furnó.
- 1913, Cobert per espectacles.
- 1917, Casa Recolons.
- 1919, Casa Castellsagué.
- 1920, Casa Josep Riera.
- 1923, Conjunt cases Jaume Corbera.
- 1924, Casa Francesc Marimon.
- 1925, Casa Bossy.
- 1926, Reforma antic hospital de Sant Domènec com a Biblioteca Pública "Francesc Tarafa".
- 1926, Casa Sebastià Costa.
- 1928, Casa Sebastià Costa.
- 1928, Reforma façana casa Esteve Rodoreda.
- 1929, Casa Pere Gendra.
- 1929, Casa Enric Deu.
- 1929, Quiosc Monumental.
- 1929, Urbanització de la Plaça de la Corona amb monument als morts en la guerra d'Àfrica.

L'Hospitalet de Llobregat

- 1911, Jardins de Can Bruxeres.

El Masnou

- 1933, Casa Ramón Balcells.

Montmeló

- 1930, Casa Soler Castells.
- 1931, Escorxador Municipal.
- 1933, Reforma façana casa Nicolàs Castells.

Palma de Mallorca

- 1935, Església del Carme.

La Roca del Vallès

- 1916, Can Sol.
- 1920, Reforma casa Vilalba.

Sant Antoni de Vilamajor

- 1910, Casa Miret.

Tagamanent

- 1910, Reforma façanes Can Pareras del Pla.
- 1910, Pavelló de l'hort, portal i tanca Can Pareras del Pla.

Terrassa

- 1908, Casa Joan Montllor.

Vic

- 1916, Reforma casa Antoni Arumí.
- 1921, Casa Carme Collell.

3.4. Detalls generals de la seva arquitectura

Raspall va treballar tres estils arquitectònics al llarg de la seva obra: el Modernisme, el Noucentisme i l'Art Decó. Malgrat això, va mantenir uns trets característics a gran part les seves obres, com són els **materials**, els **elements arquitectònics formals** i les **tècniques utilitzades**⁶.

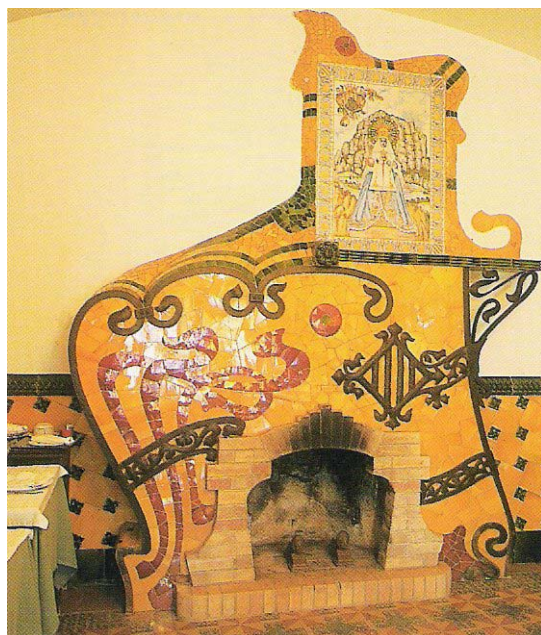
Interior de la Casa Raspall,
La Garriga.

Respecte els materials, destaca la pedra, que la feia servir pels sòcols, les façanes, les columnes i els capitells. També acostumava a emprar els totxos com un element del dibuix de la façana, que emmarcaven finestres i entrades. El ferro és un dels elements més característics de Raspall, i l'utilitza per múltiples elements, com les baranes, les reixes, les portes i les llums.

Aquests materials no varien al llarg de la seva evolució, però hi han alguns, el vidre i la ceràmica, que són els que marquen i defineixen la diferència entre un estil i un altre. El vidre és un element dissenyat amb temes florals i vegetals, donant color i llum als tancaments interiors i exteriors de les cases. La ceràmica està treballada en forma de trencadís, mosaic o rajola i revesteix els elements arquitectònics com les xemeneies, les llars de foc i els bancs i també apareix a les façanes, aportant un toc de color.

⁶ CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith . "M.J. Raspall: arquitecte (1877-1937)". Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa",. 1997. Pàg. 22.

Raspall fa servir uns elements arquitectònics formals al llarg de tota la seva obra. Aquests elements són els sòcols, les impostes⁷ de trencadís, ceràmica o totxos, les reixes de ferro i els capcers. Aquests dos últims elements van variar al llarg del seu període, ja que durant l'etapa modernista tenien unes formes més naturals, plenes de corbes, mentre que al noucentisme adopten una forma més concreta, formant figures com flors o cistells, i a l'etapa d'Art Decó la forma és més geomètrica.

Llar de foc de la Casa Mercè Espinach.

A part d'aquests elements, Raspall aporta un petit detall que individualitza cadascuna de les seves obres⁸, que reflecteix la seva participació fins a l'últim moment. Tots aquests elements són treballats amb una fantasia que caracteritza a Raspall.

Finalment, en referència a les tècniques que va utilitzar, cal destacar el treball amb ferro, que com ja hem dit, és un dels elements que més caracteritzen l'obra de Raspall. El ferro és treballat de formes diferents. Durant el modernisme el ferro està treballat a partir de cops de fuet, mentres que a la noucentista està modelat a partir de corbes. A l'etapa decó el canvi és molt més brusc, ja que els dissenys són més geomètrics i apareixen formes rectangulars i triangulars.

⁷Una imposta és un sortint que separa dos pisos d'un edifici.

⁸Aquesta afirmació es comprova a l'apartat 6, on s'observa que cada una de les tres cases té un petit detall que la caracteritza, com per exemple, l'Alqueria Cloelia amb el medalló de pedra que hi ha a la façana.

Una altra utilitzada als edificis de Raspall és l'esgrafiat. Aquest dóna color als edificis, i apareix a tota la façana o en espais concrets. Aquest element és present sobretot a l'etapa modernista.

Per concloure aquest apartat recordem una frase d' Oriol Bohigas citada al llibre de Fontbona i Miralles i que descriu a Raspall de la següent manera⁹:

"No es tracta d'un geni arquitectònic insòlit i és evident que el seu modernisme tardà el fa caure sovint en fórmules amanerades, inclús diria en un pur ornamentalisme de façanes. Però té sempre una estranya sensibilitat i una fantasia valenta. Té una dedicació abnegada, cura pel detall, pel material i el color. Hi ha, sobretot, un servei a la cultura del país que comprèn tant la bella i noble configuració actual d'aquests pobles del Vallès, com l'exemplar insistència en la línia de l'autèntica creació arquitectònica."

Amb aquestes paraules, Bohigas critica l'obra de Raspall pel seu amanerament i ornamentalisme. Fa referència a la gran quantitat de detalls arquitectònics que Raspall fa servir, ja que l'arquitecte donava molta importància a la decoració i per això la seva obra és d'un estil molt ornamental. Per una banda el critica per cert amanerament conseqüència de la excessiva decoració que trobem en alguns dels seus edificis. Però també rescata una certa originalidad en l'estil de l'arquitecte.

⁹ FONTBONA, Francesc i MIRALLES, Francesc, "*Història de l'Art Català, Volum VII. Del Modernisme al Noucentisme 1888-1917*". Barcelona: Edicions 32, 1985. Pàg. 198.

4. ETAPES ARQUITECTÒNIQUES.

Com hem explicat en el capítol anterior Manuel J. Raspall i Mayol va treballar bàsicament tres estils arquitectònics al llarg de la seva obra. Aquests són: Modernisme, el Noucentisme i l'Art Déco.

Alguns dels seus detalls constructius característics es van mantenir malgrat els canvis d'estil, tal i com s'indica a l'apartat 3.3. Tot i així aquests períodes van suposar l'evolució d'algunes de les seves eines arquitectòniques.

Per entendre millor l'obra de Raspall, creiem necessari aclarir els trets bàsics de cadascun d'aquests corrents arquitectònics. Amb aquesta finalitat hem consultat diccionaris d'art, enciclopèdies d'arquitectura i també pàgines web.

4.1.Modernisme.

El Modernisme és una variant catalana de l'anomenat *Art Nouveau*, corrent que es va produir a Europa a finals del segle XIX i principis del XX. Aquest moviment es manifesta amb la intenció de trencar amb el passat clàssic, buscant una novetat i modernitat. Es va difondre per tot el continent europeu, en especial a aquells indrets on es va produir la Revolució Industrial, tot i que cada país va afegir certes característiques pròpies, i per això podem trobar el moviment anomenat de diverses maneres. A França es va nomenar *Art Nouveau*, a Alemanya: *Jugendstil*, La Secessió Vienesa en Àustria, el *Modern Style* en Gran Bretanya i L'Estil *Liberty* en Itàlia.

Malgrat aquestes diferències, l'*Art Nouveau* manté unes característiques pròpies en relació a l'arquitectura que enllacen totes aquestes variants. L'element formal predominant és la línia corba. Aquest tipus de línia s'utilitza per crear formes orgàniques¹⁰. S'utilitzen referències a formes naturals com per

¹⁰ AA.VV. "Diccionari d'Art Oxford". Barcelona: Edicions 62, 1996. Pàg. 41.

exemple: plantes, fauna marina, les ones del mar o els cabells¹¹. Aquestes formes les trobem generalment en elements decoratius com l'ús de vitralls i mosaics. Es pot identificar també una decantació per les figures asimètriques i curvilínies i la simbologia. Aquesta última pren també referències de la naturalesa, en general de les plantes, els animals -principalment

*Casa de les Punxes, Puig i Cadafalch.
Barcelona, 1903-1905.*

insectes, aus o animals fantàstics-, i les figures femenines.¹²

En relació als materials l'arquitectura modernista utilitza el ferro com a material constructiu. A més apareixen altres materials com el vidre, la fusta o la ceràmica.

Un cop definit els trets principals de l'Art Nouveau, cal centrar-se en el Modernisme català i els trets que singularitzen aquest corrent arquitectònic al nostre país.

Com ja hem dit abans, el moviment es va difondre a aquells països on

hi havia industrialització, per això a Espanya es va produir a

Catalunya, que estava industrialment avançada respecte la resta de l'Estat. Així doncs, el moviment va arribar a l'àrea catalana al voltant de l'any 1880 i aproximadament va durar mig segle. Tal i com afirmen Francesc Fontbona i Francesc Miralles, Catalunya és el lloc on es va estendre més aquest estil decoratiu i arquitectònic. Aquest fet probablement es va produir afavorit per l'alta burgesia. Tot i que, com remarca aquest autor es troba

¹¹ AA.VV. "Diccionario de Arte español". Madrid: Alianza Editorial, 1996. Pàg. 451.

¹² AAVV. "Enciclopèdia d'Història de l'Art. Volum VII". Barcelona: Edicions 62, 2001. Pàg. 73.

arquitectura modernista a les cases de gent de classe social mitjana i als comerços¹³.

Alguns dels trets característics del Modernisme van ser introduïts per dos dels arquitectes més destacats d'aquest període: Lluís Domènech i Montaner(1850-1923)- del qual Raspall va prendre referència- i Josep Puig i Cadafalch (1867-1957).

Lluís Domènech i Montaner va construir el restaurant de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, on va introduir l'ús de materials com el ferro, el totxo i la ceràmica i, a més, trets relacionats amb el món medieval, ja que a Catalunya el medievalisme prenia molta importància. En aquesta obra va afegir-hi, també, la idea d'oferir grans espais interiors. Va ser uns anys després quan començà a treballar amb ornaments florals i l'adaptació de totes les arts a l'entorn de l'arquitectura. Les obres més conegudes Domènech i Montaner són *El Palau de la Música Catalana* (1905-1908) i *l'Hospital de Sant Pau* (1902-1911).

Puig i Cadafalch va afegir al Modernisme alguns trets de la Secessió Vienesa, la variant de *l'Art Nouveau* a Àustria, i alguns elements del barroc popular català, a més dels ornaments característics esmentats abans. L'obra que més caracteritza aquest arquitecte és *La casa de les Punxes* (1903-1905).

Tot i que podem considerar els dos arquitectes anteriors com els pares del Modernisme

Casa Batlló, Antoni Gaudí.
Barcelona, 1904-1906

¹³ Op.cit. Pàg. 95.

català, l'artista més significatiu d'aquest corrent és Antoni Gaudí (1852-1926), del qual podem trobar obres com la *Casa Batlló* (1904-1906), la *Casa Milà* (1906-1910) i la *Sagrada Família*, que actualment segueix en procés de construcció.

A més de a la ciutat de Barcelona, el Modernisme es va estendre per altres indrets catalans, i és aquí on cal que esmentem la comarca del Vallès Oriental, el lloc on més va treballar Raspall. Aquesta comarca era principalment un lloc d'estiueig en aquella època, i la construcció de balnearis va fonamentar l'increment de noves torres modernistes pels estiuejants barcelonins¹⁴.

4.2. Noucentisme

El Noucentisme és un moviment cultural que es va dur a terme a Catalunya entre els anys 1906 i 1923, i va ser recolzat principalment per la burgesia. El representat més significatiu d'aquest període fou Eugeni d'Ors¹⁵ (1881-1954), conegut escriptor, periodista, filòsof i crític de l'Art Espanyol.

Aquest corrent va representar un nou pas en l'arquitectura catalana, proposant una nova visió arquitectònica amb funció social, amb la finalitat d'aconseguir una societat nova, moderna i oberta als altres països.

L'objectiu d'aquest corrent era defensar el classicisme, l'ordre, la claredat, l'harmonia, la mesura i la racionalitat. Podem veure en el fragment següent, escrit per Josep Maria Montaner, com va afectar aquest corrent en el camp de l'arquitectura:

"Si la arquitectura modernista creó interiores exóticos y cavernosos, definidos por texturas sensuales y artesanales, pensados para una luz ancestral y boscosa, la arquitectura noucentista tendió a ser clara y plana, poniendo énfasis en los espacios exteriores, los jardines y espacios de separación entre

¹⁴ *Consorci de turisme del Vallès Oriental*. "Ruta Raspall. Itineraris guiats pel Modernisme d'estiueig".

¹⁵ LAMPUGNANI, V. M., "Enciclopedia GG de la arquitectura del siglo XX". Barcelona: Editorial Gustavo Gili S.A., 1989. pp. 268, 269.

edificios. Las fachadas modernistas eran rugosas, con entrantes y salientes, configuradas con relieves y elementos de cerámica; los noucentistes, en cambio, pertenecen ya a la nueva época de la electricidad y utilizaron esgrafiados y pilastras pensados para la deslumbrante luz mediterránea, con unos interiores para el mundo artificial de la luz eléctrica.”¹⁶

Tot i conservar unes característiques comunes, es poden diferenciar principalment quatre tendències¹⁷:

-La primera seria aquella que encapçalen els discípu ls de Gaudí, com ara J. Rubió i Bellver, J. Martorell i J. Bergós. Es pot

*Iglesia Steinhof, Otto Wagner.
Viena (1903-1907).*

considerar com una prolongació del Modernisme, tot i que va donar suport al Noucentisme a través de la depuració de l'expressionisme Modernista.

-La segona tendència pertany a aquells arquitectes que van intentar apropar-se a l'arquitectura europea de l'època, com ara la de Otto Wagner. Destaquen Puig i Cadafalch, Rafael Masó i Josep Maria Pericas.

-La tercera tendència l'encapçalen arquitectes com J. Goday, Eusebi

Bona i A. Florença, entre d'altres, que van recrear l'arquitectura local.

-La última tendència és aquella que engloba el retorn al llenguatge clàssic, destacant-hi la brunelleschiana, versió encapçalada per Filippo Brunelleschi (1377-1446), arquitecte italià que va apropiat les formes de les arts clàssiques a la seva

¹⁶ MONTANER, Josep Maria. "El Paisaje de Cataluña". Article publicat al diari *El País* el 6 d'abril del 2006.

¹⁷ Mireu la nota 14.

arquitectura¹⁸. Destaquen artistes com Joan Francesc Ràfols, Francesc de Paula Nebot, A. Florensa i Eusebi Bona, entre altres. Cal comentar que els arquitectes esmentats no es poden considerar únicament noucentistes, ja que tenen referències d'altres corrents, sobretot del Modernisme.

Santo Spirito, Filippo Brunelleschi.
Firenze, 1436.

¹⁸ PRINA, Francesca i DEMARTINI, Elena. "Gran Atlas de la Arquitectura. Del año 1000 al siglo XX". Barcelona: Random House Mondari S.A., 2006. Pàg. 132.

4.3. Art Decó

L'Art Decó és un estil que apareix a Europa i a Amèrica durant la dècada dels anys vint. El seu nom procedeix de l'*Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes* (París, 1925)¹⁹. Després de l'Art Nouveau, es pot dir que és l'estil que més s'ha difós²⁰. Aquest corrent va influenciar diferents camps, des de l'arquitectura i el disseny fins el cinema i la música.

Aquest corrent abasta alguns estils avantguardistes, en especial el cubisme, l'expressionisme i el futurisme²¹.

*Chrysler Building, William van Alen.
Nova York, 1930.*

Es podria definir com un conjunt de diferents manifestacions estètiques que contrasta totalment amb es estils esmentats anteriorment.

Referent a l'arquitectura, és un estil en el que predomina la ornamentalitat abans que la funcionalitat. Els trets que caracteritzen aquest estil són l'ús de línies rectes, a vegades en forma de zig-zag, i de la geometria. També acostumen a emprar-se materials exòtics que no es van fer servir en els estils anteriors, com per exemple, el plàstic i el crom. A més, podem

observar l'ús de colors brillants, que es contrasten entre ells, i les formes que ja s'observaven al Cubisme²².

¹⁹TIETZ, Jürgen. "Historia de la arquitectura del siglo XX". Colonia: Ed. Könemann Verlagsgesellschaft mbH, 1999. Pàg. 47.

²⁰MIRALLES, Francesc, *Història de l'Art Català, Volum VIII. L'època de les Avantguardes 1917-1970*. Barcelona: Edicions 32, 1985. Pàg. 265.

²¹LAMPUGNANI, V. M. *Enciclopedia GG de la arquitectura del siglo XX*. Barcelona. Ed. Gustavo Gili, 1989. Pàg. 27.

²²El Cubisme era un moviment avantguardista en el qual es representaven formes a partir de figures cúbiques.

Com ja hem dit abans, va ser un estil que es va difondre molt, per tant, destaca pel seu internacionalisme. Es per això que a l'Art Decó es poden observar alguns trets decoratius estrets d'altres cultures, com per exemple l'egípcia, la oriental i l'asteca, entre d'altres.

Un cop més, van ser els artistes catalans els que més van fer servir aquest estil a la península. Tot i que, igual que hem vist en el moviment noucentista, no es pot considerar que cap artista català fos únicament *decó*²³. Així doncs, els artistes catalans es basaven en utilitzar algunes de les característiques de l'Art Decó a les seves obres, sense entrar de ple en l'estil.

A Catalunya, es poden diferenciar dues tendències d'Art Decó. La "suau", que era la que utilitzaven alguns dels artistes que practicaven el modernisme i el noucentisme. No van donar predomini a la línia recta i continuaven utilitzant els mateixos materials que feien servir anteriorment. L'altra tendència és la "dura", en la que els artistes feien aportacions més notables, com les formes geomètriques i els materials no habituals²⁴.

Empire State Building, Shreve, Lam & Harmon.
Nova York, 1931.

²³ MIRALLES, Francesc, "Història de l'Art Català, Volum VIII. L'època de les Avantguardes 1917-1970". Barcelona: Edicions 32, 1985. Pàg. 118.

²⁴ Mireu la nota anterior.

5.DETALLS ARQUITECTÒNICS CARACTERÍSTICS DE CADASCUNA DE LES ETAPES DE RASPALL.

En aquest apartat s'especifiquen els detalls arquitectònics distintius de cadascuna dels estils que va treballar M. J. Raspall al llarg de la seva obra.

Troblem que, a més de les qualitats generals que presenten totes les seves construccions, com l'ús del ferro, materials com la ceràmica i el vidre i altres elements constructius,- tal i com s'explicava a l'apartat 3.4-; Raspall dissenya els seus edificis amb diferències clares entre una etapa i altra.

5.1. Etapa modernista.

Raspall va treballar el modernisme desde l'any 1903 fins el 1915.

Durant aquesta etapa utilitza uns elements determinats, com el trencadis ceràmic o de granit, el mosaic, les importes de ceràmica amb doble filet i els coronaments amb medallons, entre altres. Aquests elements es troben a les llars de foc, les xemeneies, les tanques de jardí i als plafons decoratius.

Cal destacar que durant aquesta etapa, l'arquitecte va treballar amb colors pastel, normalment el verd, el blau i l'ocre, tal i com observem a la famosa "Illa Raspall", on va assignar un color a cadascuna de les cases²⁵.

Reixa d'una tanca exterior de "La Bombonera", La Garriga.

²⁵ [http://ca.wikipedia.org/wiki/La_Bombonera_\(la_Garriga\)](http://ca.wikipedia.org/wiki/La_Bombonera_(la_Garriga))

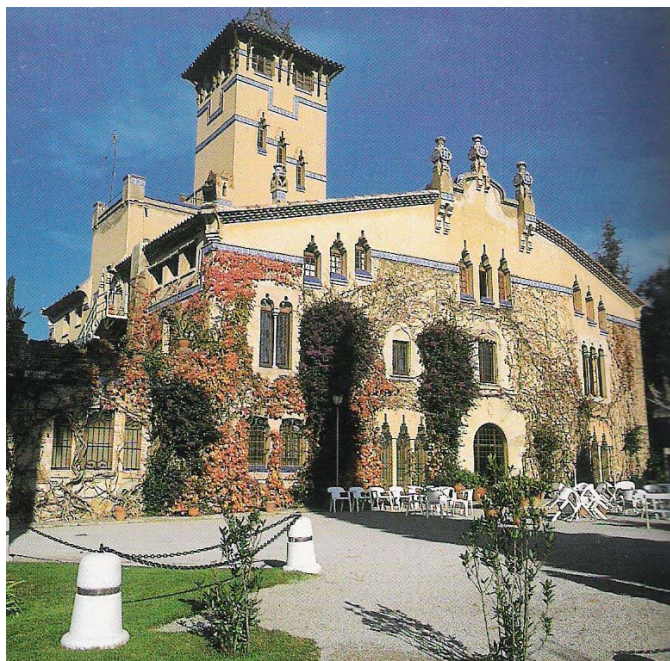
"La Bombonera", La Garriga. És una de les cases que pertanyen a l'"Illa all", amb la qual l'arquitecte va emprar sobretot el color verd pastel.

En aquesta etapa el ferro era treballat a cops de fuet, i es localitza a les baranes dels balcons, les reixes i les picaportes²⁶.

Torre Iris, La Garriga.

²⁶ CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith . "M.J. Raspall: arquitecte (1877-1937)". Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa",. 1997. Pàg. 22

Can Millet de Baix, L'Atmetlla del Vallès.

Durant aquest període cal destacar la casa Raspall de La Garriga, la reforma de can Millet de Baix a l'Atmetlla del Vallès, L'"Illa Raspall" a La Garriga i l'"Alqueria Cloelia" a Cardedeu²⁷, entre d'altres. D'aquesta última obra s'obtindrà un reportatge fotogràfic a l'apartat 6.

5.2. Etapa noucentista.

L'etapa noucentista de Raspall va durar desde 1916 fins que va començar l'etapa d'Art Decó, al 1929.

Durant aquest moviment, es van conservar alguns detalls constructius del modernisme, com els sòcols de pedra i el totxo vist, però també van apareixer elements nous, com per exemple les finestres de mansarda²⁸. A més, apareixen altres elements comuns amb el modernisme, però que han evolucionat. Aquests són els vitralls,

Granja Viader.
Cardedeu, 1925.
(Imatge de l'Arxiu Jordi Viader, fotografia número 69.)

²⁷ Consorci de Turisme del Vallès Oriental. "Ruta Raspall. Itineraris guiats pel Modernisme d'estiu". (Triptic informatiu)

²⁸ Les finestres de mansarda són aquelles que sobresurten de les teulades d'un edifici i es mantenen verticals amb les façanes.

que deixen de ser emplomats per adoptar una estructura de fusta, i el ferro

forjat, que deixa de ser treballat amb cops de fuet i forma dibuixos més geomètrics, formant imatges com cistells o flors²⁹.

D'aquest període destaquen la reforma del teatre *El Molino* de Barcelona (1916), el Cementiri municipal de Cardedeu (1918), la reforma de la *Casa Viader* (1917), la *Granja Viader* (1925) i la tanca de la *Casa del Llibre* (1930), obres situades a Cardedeu.

Cementiri municipal de Cardedeu, 1918.

²⁹ CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith . "M.J. Raspall: arquitecte (1877-1937)". Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa", . 1997. Pàg. 24.

5.3. Etapa d'Art Decó.

L'última etapa que va treballar Raspall, anomenada Art Decó, començà l'any 1929 i durà fins la mort de l'arquitecte.

En aquesta etapa, Raspall fa un canvi radical a la seva arquitectura, ja que en els períodes anteriors els elements acostumen a apropar-se a la natura i fa ús de línies corbes en la majoria de detalls constructius. En canvi, a l'arquitectura d'Art Decó, les formes són més geomètriques i Raspall incorpora les formes quadrilàteres i triangulars, per exemple a les senefes i les reixes.

Per exemple, en la les imatges següents es pot observar com evoluciona la forma de Raspall. La primera imatge ens mostra una reixa de ferro forjat treballada a cops de fuet, i es pot observar que té una forma curvilínia. La segona fotografia correspon al noucentisme, on es veu que el ferro no està treballat a cops de fuet i adapta una forma semblant a la d'un cistell. Tot i així, en aquestes dues, s'hi veuen certes semblances respecte l'ús de línies corbes, però a la tercera imatge es veu com Raspall s'adapta a la geometria, presentat línies rectes i polígons triangulars i quadrilàters.

També es diferencia en que les parets tenen un acabat arrebossat. Cal remarcar que l'arquitecte segueix treballant molt amb el ferro forjat i manté els materials que destaquen en la seva obra, com la ceràmica i el vidre. Aquests elements fan que l'arquitectura de Raspall es torni més senzilla.

En aquest període, l'arquitecte es limita a dissenyar cases unifamiliars, sobretot a Cardedeu i Granollers³⁰, on es poden observar obres com la casa Morgades (1931), la casa Borràs (1932) i la casa Agustí i Miró (1933-34), són obres característiques de l'etapa *Art Decó* del arquitecte i estan situades a Cardedeu. També sobresurten la casa Tapias de la Garriga (1932) i les cases Deu i Gendra de Granollers (1929)³¹.

³⁰ CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith . "M.J. Raspall: arquitecte (1877-1937)". Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa", . 1997. Pàg. 24.

³¹ http://www.turismevalles.net/ctvo_01_02.php?language=es

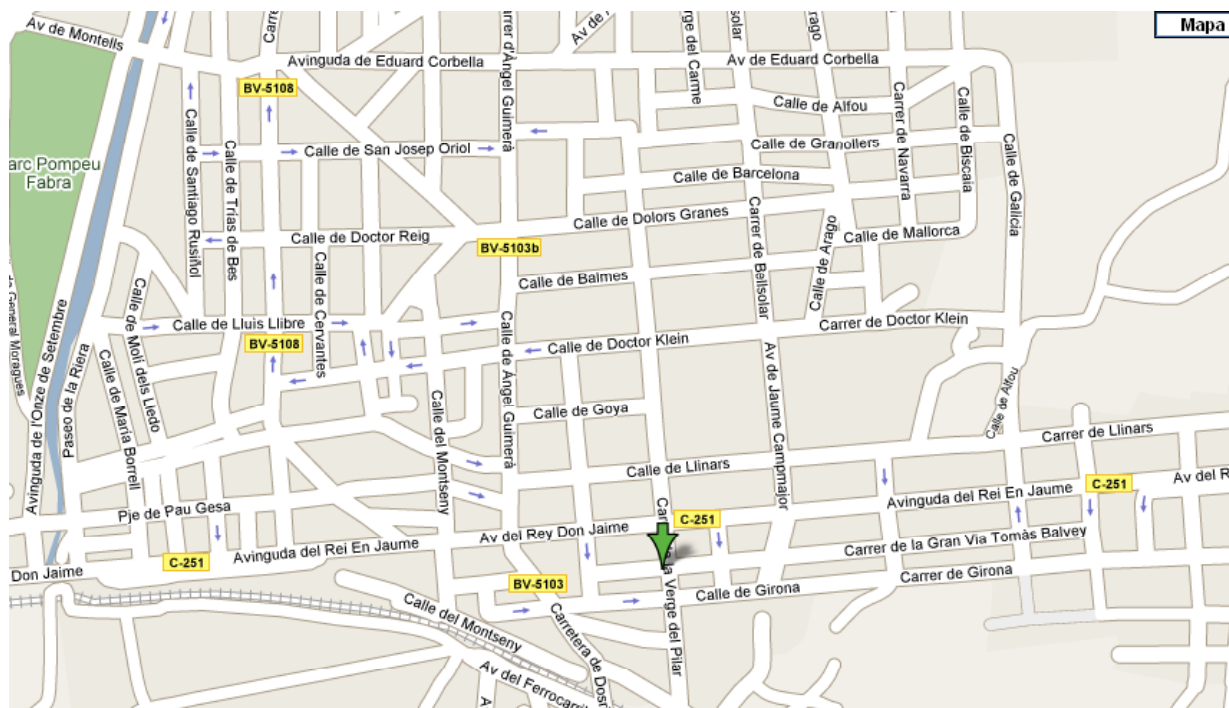
6. REPORTATGE FOTOGRÀFIC DE TRES OBRES DE M. J. RASPALL A CARDEDEU.

En aquest apartat, s'ofereixen fotografies de tres obres de l'arquitecte a Cardedeu. Cada obra pertany a cadascú dels estils que va treballar l'arquitecte al llarg de la seva carrera i que hem explicat al capítol 5. En alguns casos es comenten dades informatives interessants i també apareixen fotografies antigues. Cal esmentar que els reportatges són majoritàriament de l'exterior dels edificis, menys en el cas de la Casa Borràs, on la major part del reportatge és interior.

6.1. Alqueria Cloelia.

L'Alqueria Cloelia (1904), d'estil modernista, va ser la primera obra privada que va dissenyar Manuel Raspall³², a encarrec de la senyora Mercè Espinach. Està situada al número 40 del carrer Gran Via de Tomás Balvey(Cardedeu).

La casa s'ha conservat en la mateixa família des de la seva construcció, tal i com ens explica Teresa Bonavent, propietària actual.

Aquesta obra forma part de la *Ruta Raspall*, un recorregut cultural que es fa al Vallès Oriental dirigit pel Museu Arxiu Tomàs Balvey. La senyora Benavent ens explica que les visites comencen a partir del Març i que hi van grups d'entre vint i trenta persones cada diumenge al matí a visitar l'Alqueria.

Teresa Benavent ens va acompanyar durant tota la visita, indicant-nos els trets que caracteritzen més la casa.

³² Consorci de Turisme del Vallès, " Ruta Raspall. Modernismo d'estiueig al Vallès Oriental (Cardedeu)". (Triptic informatiu).

Malgrat que el reportatge és majoritàriament exterior, la propietària ens va permetre l'accés a l'interior de la casa per fer un parell de fotografies.

A l'esquerra d'aquestes línies, s'observa el rebedor de la casa, a la barana de l'escala podem observar la utilització que Raspall feia del ferro forjat treballat a cops de fuet. També observem medallons a l'interior de la casa. Cal esmentar l'ús que té Raspall feia dels colors. Com veurem més endavant, tota la casa està dissenyada amb els colors blau i verd.

Per sota d'aquestes línies veiem un dels vitralls de Raspall, exactament el de la cuina. Podem observar que són emplomats i que l'arquitecte

juga amb les formes per representar objectes.

Al jardí de la casa hi han tres fonts. Totes elles diferents però treballades amb les mateixes tècniques. Estan fetes a partir de trencadís i tenen formes arrodonides, característica típica del modernisme de Raspall. A més, com podem observar també en altres elements de l'interior, són majoritàriament de colors blaus i verds.

A la imatge de l'esquerra es pot observar el gran detallisme de Raspall, que va servir el trencadís fins i tot a la teulada. A més, també observem el seu treball amb el ferro a la porta d'aquest petit quartell.

A la dreta d'aquestes línies, podem veure el pou que va dissenyar Raspall per l'Alqueria Cloelia. Observem que està treballat de la mateixa manera que les fonts esmentades anteriorment.

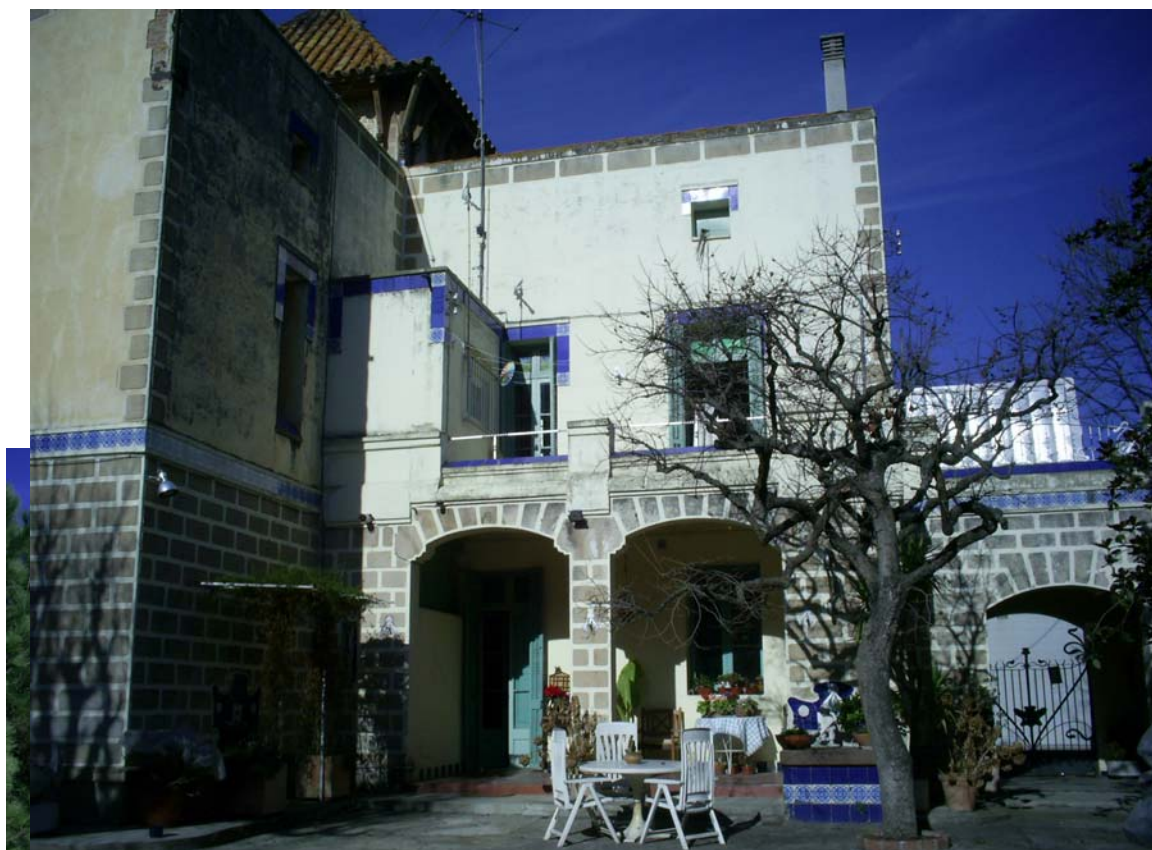
La següent imatge ens mostra una petita edificació independent de la casa. Teresa Benavent ens explica que abans el seu ús era exclusivament pels animals, però actualment es fa servir com un garatge o magatzem.

Tornem a veure l'ús dels colors verd i blau i el trencadís al voltant de la finestra superior.

Les següents fotografies ens mostren l'exterior de la casa vista des del pati.

Observem que l'arquitecte fa ús de sanefes al voltant de tota la façana, utilitzant els colors prèviament esmentats.

Sobre aquestes línies observem el colomar que va contruir Raspall per aquesta casa. S'observa clarament un dels símbols de Raspall: la pinya que hi ha a la punta del colomar.

Observem com l'arquitecte juga amb els colors a la teulada. Les teules són de tons diferents i estan posades d'una manera uniforme al voltant de tota la teulada. També veiem que utilitza el blau i el groc formant una sanefa a la part superior del colomar.

Aquestes imatges ens mostren principalment el treball amb ferro. La fotografia superior és d'una de les baranes del terrat de la casa. Podem veure que als extrems hi han unes figures fetes a partir de corbes. Aparentment, es podria dir que formen la imatge d'una flor, però també es pot interpretar com si formessin aus. La imatge inferior mostra un dels llums dissenyats per Raspall. El ferro està treballat a cops de fuet i la forma ens pot recordar a alguna planta.

Cal donar-li una gran importància a la porta principal, on s'observa un gran disseny de Raspall.

El ferro està treballat a cops de fuet produint formes curvilínies. Amb aquestes formes, Raspall s'apropa a la natura.

La imatge següent mostra l'Alqueria Cloelia vista des de l'exterior.

Sobre aquestes línies, veiem com Raspall utilitza el trencadís per indicar el nom de la casa. A més observem com fa servir algunes rajoles per ornamentar més la façana.

A la imatge de l'esquerra observem un medalló treballat a partir de la tècnica d'esgrafiats. Com varem comentar al punt 3.5, Raspall sempre afegeix algun símbol que diferencia una casa de les altres. En el cas de l'Alqueria Cloelia, aquest medalló és el símbol.

Per últim, comentarem alguns dels elements que Raspall fa servir al voltant de tot l'edifici.

En aquesta imatge observem com Raspall treballa tota la façana amb ferro. A més, apareixen periòdicament alguns detalls de trencadís i rajoles.

En aquesta altra fotografia, veiem la decoració exercida a les finestres, on fins i tot als vidres fa servir els colors verd i blau a conjunt amb la resta de la casa.

6.2. Granja Viader.

La Granja Viader(1925) és un conjunt d'edificis d'estil noucentista situats al sud de les afores de Cardedeu.

Aquesta construcció va ser un encàrrec de Marc Viader i Bas a l'arquitecte Manuel Raspall.

A diferència de l'edifici anterior, la Granja Viader va ser construïda amb una intenció bàsicament funcional, tot i que també podem observar algunes de les característiques "raspallianes".

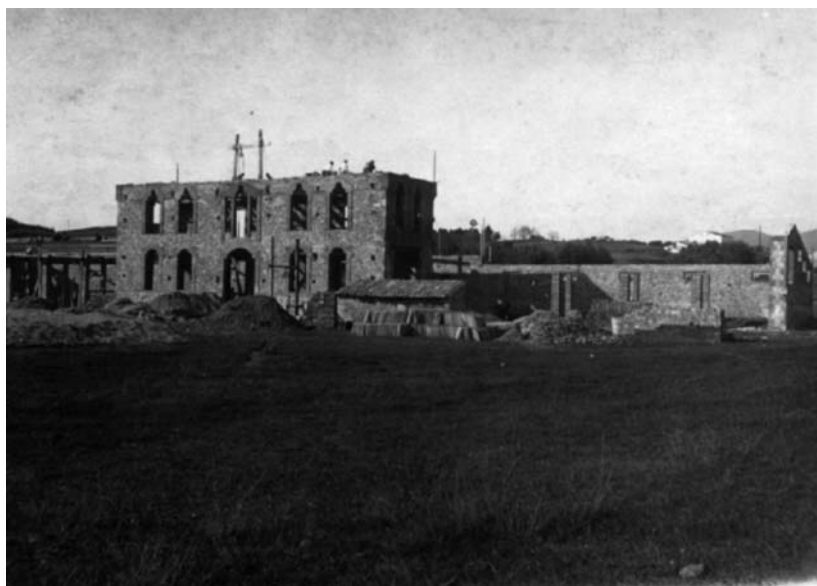
Malgrat que el senyor Jordi Viader, nét de Marc Viader, ens ha proporcionat algunes fotografies

Marc Viader i Bas.

antigues de l'edifici i una gran quantitat d'informació, no hem pogut obtenir gaires imatges actuals, ja que no hem pogut accedir a l'interior de la Granja.

Cal comentar que el conjunt d'edificis que formen la Granja han estat construïts en dues etapes. Nosaltres analitzarem bàsicament l'edifici principal, que es va construir durant la primera etapa.

Tot i que principalment farem referència al valor arquitectònic de la Granja, és interessant saber que va ser aquí on Joan Viader, fill de Marc Viader, va inventar el producte *Cacaolat*, que actualment té un gran èxit comercial.

En aquesta imatge observem l'edifici principal de la Granja Viader en procés de construcció.

Arxiu Jordi Viader, fotografia n°10.

A dalt, Marc Viader i Manuel Raspall durant la primera etapa de construcció de la Granja.

(Arxiu Jordi Viader, fotografia n°207)

Per sota d'aquestes línies, vista frontal de la construcció dels anys 20.

(Arxiu Jordi Viader, fotografia n°11)

Granja Viader vista des de lluny. En aquesta imatge podem observar tots els edificis de la primera etapa de construcció.
(Arxiu Jordi Viader, fotografia n°206.)

Davant de l'edifici principal, trobem una glorieta de forma rectangular sustentada per quatre pilars.

Al centre d'aquesta glorieta es troba un brocal de pou.

En aquesta imatge també podem observar l'edifici principal.

Sota aquestes línies, trobem altre fotografia de l'edifici principal.

L'edifici principal estava destinat a l'habitatge, i encara avui hi habita una part de la família Viader.

A la imatge de dalt podem veure una de les parts laterals de l'edifici principal.

Observem que les parets són arrebossades i, a més, el totxo és vist. Tot i que, com hem dit abans, Raspall va fer aquest edifici amb una intenció funcional, juga amb alguns elements, en aquest cas el totxo, per deixar constància d'algunes de les característiques de la seva arquitectura.

A l'esquerra, veiem una imatge de la part frontal de l'edifici principal, on hi ha escrit el nom de la família. En aquest cas observem que no va ser un treball de Raspall , simplement va ser escrit amb pintura.

A sota, una imatge de tota la part frontal de l'edifici.

En aquesta construcció, Raspall va fer servir el totxo vist com a element principal d'ornamentació. També podem observar l'ús del color blau per les finestres i les reixes, i l'ús del ferro forjat per les baranes dels balcons. En aquest cas el ferro no està treballat a cops de fuet, sinó que està moldejat formant combinacions de línies corbes i rectes.

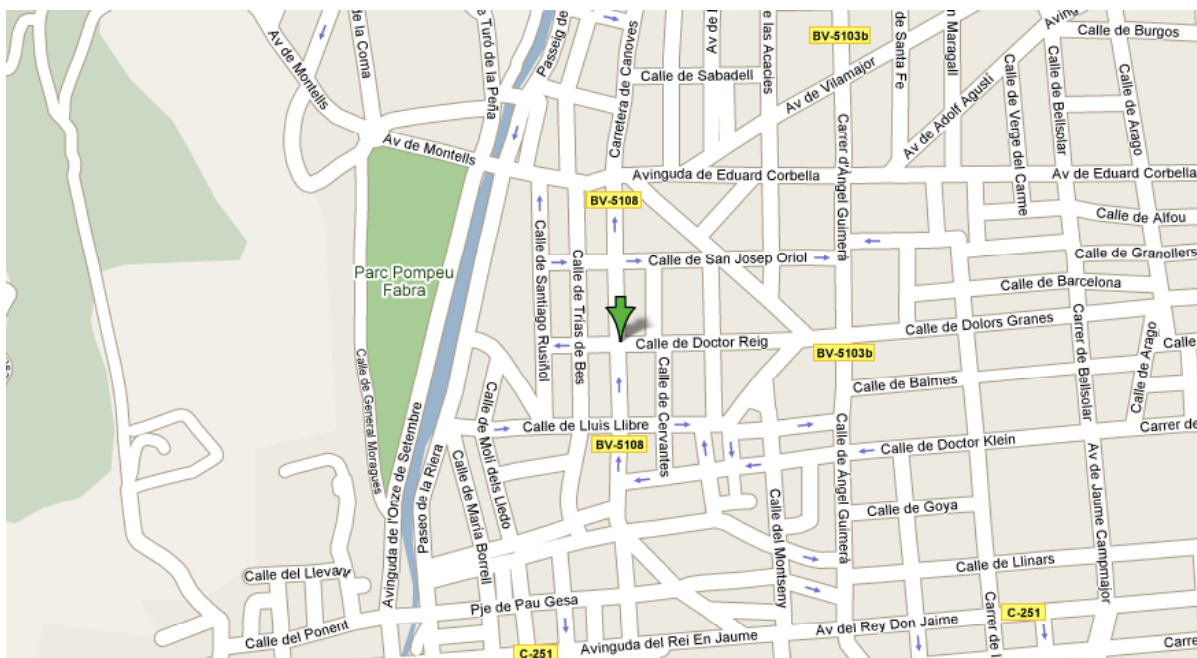

6.3. Casa Borràs.

La Casa Borràs (1932), és una construcció d'estil Art Decó que va ser un encàrrec d'Amadeu Borràs, propietari d'una fàbrica de teixits.

La casa està situada al número 22 de la carretera de Cànoves (Cardedeu).

La casa segueix sent propietat de la família Borràs però actualment hi viuen de lloguer Jacint Todó amb la seva família.

Jacint Todó afirma que la casa no ha estat reformada, però ha tingut un manteniment, en especial al jardí. Ell mateix ens comenta certa informació sobre la casa. L'habitatge no està construït a nivell de terra, sinó que està elevat. Això és per que al soterrani hi han totes les instal·lacions. També és important comentar que, malgrat que el terreny ocupava gairebé tota la illa, Amadeu Borràs va demanar que la casa estigues situada de cara al carrer. Actualment aquest terreny s'ha dividit, però la casa encara conserva un gran jardí.

Aquesta imatge ens mostra la façana exterior de la casa borràs. Torna a destacar l'ús del ferro i el predomini d'un color, en aquest cas, el color salmó.

En aquestes imatges podem observar les diferents vistes exteriors de la casa des del jardí.

Podem veure que hi ha una estructura de ferro al voltant de tota la casa. El senyor Todó ens explica que aquesta estructura té una funció decorativa pel jardí, ja que serveix per posar-hi plantes a sobre.

Aquestes fotografies mostren més vistes des del jardí de la casa.

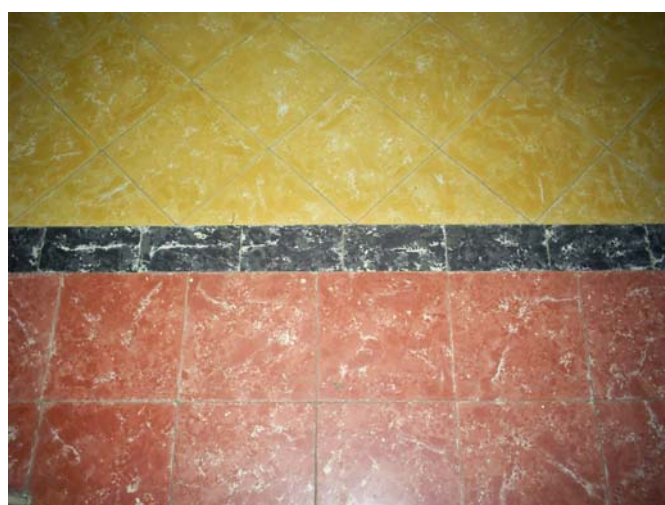
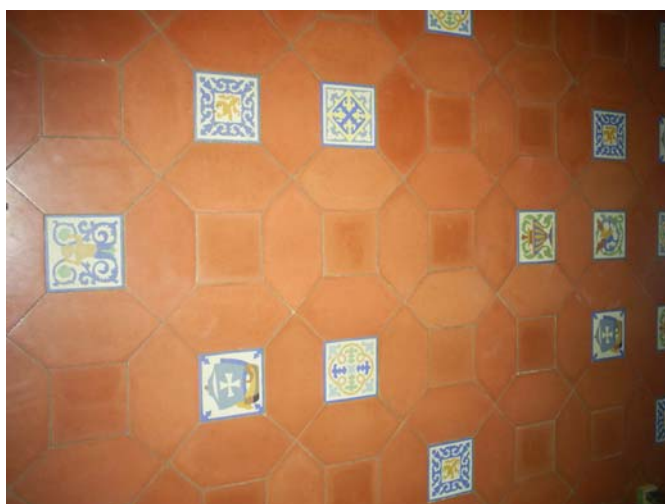
A baix, es mostra una de les portes d'accés, on veiem un treball amb el ferro molt més senzill que a les obres anteriors. Aquesta és altra de les característiques de l'estil Art Decó, tot i que en aquest cas no hi han formes geomètriques.

Al jardí trobem també altres elements típics de Raspall. Per exemple els testos fets amb trencadís i els llums exteriors amb una estructura de ferro forjat. Aquests llums es troben a voltant de tota la casa.

És important donar-li importància als paviments de la casa Borràs, que estan formats a partir de figures geomètriques i colors vius, tal i com es fa servir a l'estil *Art Decó*.

És important també analitzar les formes dels marcs de les finestres i les portes de la casa Borràs, que prenen formes exòtiques i curioses que no s'havien vist mai durant les altres etapes de Raspall.

Aquesta imatge mostra l'interior de la sala principal de la Casa Borràs. Si ens fixem en la part de dalt, veurem que hi ha una cúpula que ocupa tot el sostre de la sala. També veiem que les portes estan detalladament decorades.

Aquesta sala es troba al centre de la casa i a partir d'ella es té accés a la majoria d'habitacions.

La porta principal és, altre cop, una de les parts més característiques de la casa. Observem que el ferro està moldejat formant formes simètriques i no tan curvilínies com als estils anteriors. Tot i així, en aquesta casa no trobem la geometria en el ferro, encara que és d'estil *Art Decó*.

Les finestres de la casa no són tan ornamentals com haviem vist a les edificacions anteriors. Tenen un caràcter més senzill i les emmarquen formes geomètriques. Veiem que tots la façana exterior està feta d'una pedra rosada anomenada pedra de Figaró.

Aquestes fotografies són imatges de l'exterior de la casa Borràs vista des del carrer.

7. Conclusions.

Per concloure aquest treball, cal esmentar les idees que hem pogut aclarir durant la seva realització i els aspectes que podríem haver millorat.

En primer lloc, aquest treball ens ha servit per aprendre les característiques bàsiques de tres tipus d'arquitectura, la modernista, la noucentista i l'Art Decó, i això ens ha fet reflexionar sobre la gran importància que tenen els elements arquitectònics, com els materials i les tècniques amb que es treballen. Aquests elements situen a un arquitecte en un context o altre, i estan adaptats de diferent manera per cada un.

Una altra de les coses més importants que hem après és l'evolució que pot tenir la creació d'un arquitecte, en el nostre cas: Manuel Raspall. Com l'arquitecte va anar adaptant les característiques de cada estil a la seva pròpia i particular manera de dissenyar. Cal comentar que malgrat haver creat edificis que es poden classificar dins dels estils esmentats, va mantenir alguns trets comuns en les seves obres, i és això és el que caracteritza l'estil d'un arquitecte.

A més, a partir de l'anàlisi de tres obres seves, hem pogut observar que dóna una gran importància a la ornamentació. Destacant la Granja Viader, observem que, malgrat ser una construcció dirigida cap a la funcionalitat, l'arquitecte afegeix un toc decoratiu que caracteritza la Granja.

En general ha estat un treball del tot gratificant, ja que tracta d'un tema que ens interessava bastant des de un principi i hem gaudit molt elaborant-lo. A més, ha estat agradable establir contacte amb els propietaris de les cases estudiades. Tot i així, creïem que alguns aspectes podrien haver millorat, com per exemple fer les fotografies durant una altra època de l'any, ja que

l'entorn natural que s'observa pot semblar una mica trist i apagat.

8. AGRAÏMENTS.

Durant la realització d'aquest treball, agraïm la col·laboració de certes persones:

- Alícia Gallego, pel seguiment i la tutoria del treball.
- Teresa Benavent, per facilitar-nos l'accés a l'Alqueria Cloelia i les dades importants que ens ha facilitat.
- Jordi Viader, per les imatges antigues de la Granja Viader i la informació sobre l'edifici.
- Jacint Todó, per facilitar-nos l'accés a la Casa Borràs i informar-nos sobre algunes característiques d'aquesta.

9. BIBLIOGRAFIA.

Llibres, enciclopèdies i quaderns d'arquitectura:

- CUSPINERA, Lluís; PLANAS, Jordi i ROHRER, Judith, *M. J. Raspall: Arquitecte (1877-1937)*. Barcelona. Ed. Fundació "La Caixa" (Cat). 1997.
- FONTBONA, Francesc i MIRALLES, Francesc, *Història de l'Art Català, Volum VII. Del Modernisme al Noucentisme 1888-1917*. Barcelona: Edicions 32, 1985.
- LACUESTA, Raquel i GONZÁLEZ, Antoni, *Guia de l'Arquitectura Modernista En Catalunya*. Barcelona. Ed. Gustavo Gili S.A. 1990.
- LACUESTA, Raquel i GONZÁLEZ TORAN, Xavier. *Modernisme a l'entorn de Barcelona. Arquitectura i paisatge*. Barcelona. Diputació de Barcelona, 2006.
- LAMPUGNANI, V. M. *Enciclopedia GG de la arquitectura del siglo XX*. Barcelona. Ed. Gustavo Gili, 1989.
- MIRALLES, Francesc, *Història de l'Art Català, Volum VIII. L'època de les Avantguardes 1917-1970*. Barcelona: Edicions 32, 1985.
- PI DE CABANYES, Oriol. *Cases Modernistes de Catalunya*. Barcelona. Edicions 62, 1992.
- PRINA, Francesca i DEMARTINI, Elena. *Gran Atlas de la Arquitectura. Del año 1000 al siglo XX*. Barcelona. Ed. Random House Mondari, S.A., 2006.
- TIETZ, Jürgen. *Historia de la arquitectura del siglo XX*. Colonia. Ed. Könemann Verlagsgesellschaft mbH, 1999.

Articles:

- ARROYO, Francesc. *Raspall, arquitecto de "La Monumental"*, Diari *El País*. Barcelona. 18 de decembre del 2006.
- LLUÍS CUSPINERA I FONT. *TREBALLS. La Garriga i les "mansanes Raspall"*, Lauro : revista del Museu de Granollers, Any 1995, Núm. 10.
- LLUÍS CUSPINERA I FONT i CARME CLUELLAS. *FITXA. Can Millet de Baix (l'Ametlla del Vallès)*, Lauro : revista del Museu de Granollers, Any 2000, Núm. 19.
- LLUÍS CUSPINERA I FONT, JORDI PLANAS, *RESSENYES. M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, JUDITH ROHRER .Lauro : revista del Museu de Granollers, Any 1997, Núm. 13.
- MONTANER, Josep Maria. "El Paisaje de Cataluña". Diari *El País* el 6 d'abril del 2006.

Pàgines Web:

- <http://www.arquitectuba.com.ar/monografias-de-arquitectura/>
- <http://www.geocities.com/regorogiram/ciencia/arquitectura/arquitectura2.html> , SÁNCHEZ ALVIRA, Jordi. 1998/1999.
- <http://www.gaudiallgaudi.com/EA350.htm>
- <http://ca.wikipedia.org/>
- <http://www.todacultura.com/movimientosartisticos/artdeco.htm>
- <http://www.laberintos.com.mx/artdeco2.html>
- http://www.turismevalles.net/ctvo_01_02.php?language=es

Altres:

-*Modernisme d'estiuegis al Vallès Oriental, Itineraris guiats*. Consorci de turisme del Vallès Oriental. (Triptic informatiu)

